

Σταυρός, ο νικητής της υψηλοφροσύνης. Ερμηνευτική προσέγγιση στο δοξαστικό των Αίνων της Γ΄ Κυριακής των Νηστειών

[Ορθοδοξία / Θεία Λατρεία](#)

[Ηλίας Λιαμής, Σύμβουλος Ενότητας Πολιτισμού](#)

Ερμηνευτική προσέγγιση στο δοξαστικό των Αίνων της Γ΄ Κυριακής των Νηστειών (της Σταυροπροσκυνήσεως)

«Την υψηλόφρονα γνώμην των κακίστων Φαρισαίων ο πάντων Κύριος παραβολικώς εκφεύγειν ταύτην εδίδαξε και μη υψηλοφρονείν, παρ' ο δει φρονείν, πάντας επαίδευσεν υπογραμμός και τύπος ο αυτός γενόμενος, μέχρι Σταυρού και θανάτου, εαυτόν εκένωσεν. Ευχαριστούντες ούν συν τω Τελώνη είπωμεν, ο παθών υπέρ ημών και απαθής διαμείνας Θεός των παθών ημάς ρύσαι, και σώσον τας ψυχάς ημών». (Δοξαστικό των Αίνων της Κυριακής της Σταυροπροσκυνήσεως)

Εκεί που νομίζαμε πως αφήσαμε πίσω τους ευαγγελικούς πρωταγωνιστές του Τριωδίου, το σημερινό δοξαστικό τους φέρνει πάλι ενώπιόν μας, θυμίζοντας μας πως τα διδάγματα των παραβολών δεν αφορούν μόνον μια Κυριακή του χρόνου,

αλλά όλη την καθημερινότητά μας και τον συνολικό αγώνα που αναλαμβάνει ο καθένας από μας, με σκοπό την διαρκή πνευματική προκοπή του.

Θυμόμαστε λοιπόν πάλι την παραβολή του Τελώνη και του Φαρισαίου. Του τελευταίου τη συμπεριφορά πάντα τη βρίσκουμε απαράδεκτη. Του καταλογίζουμε άγνοια για το τι θέλει αληθινά ο Θεός από τους ανθρώπους. Του βρίσκουμε βέβαια και λίγα ελαφρυντικά, κατατάσσοντάς τον στον κόσμο τη Παλαιάς Διαθήκης και στην ατελή ακόμη πνευματικότητα του Εβραϊκού Νόμου, συγκριτικά με την πληρότητα της Χριστιανικής πνευματικότητας που επέφερε ο υπέρτατος νόμος της αγάπης. Εύκολα μπορεί και να θεωρήσουμε πως η φαρισαϊκή στάση έχει αυτομάτως εξαλειφθεί μέσα στον κόσμο της Καινής Διαθήκης και άρα, ως πιστοί Χριστιανοί, βρισκόμαστε στο απυρόβλητο.

Δυστυχώς τα πράγματα ούτε απλά ούτε εύκολα είναι. Η υψηλοφροσύνη του Φαρισαίου είναι διαρκώς παρούσα, ως ένας μόνιμος κίνδυνος και η αντιμετώπισή της αποδεικνύεται αγώνας κοπιαστικός, διαρκής και επίπονος.

Τι είναι όμως η υψηλοφροσύνη; Η απάντηση είναι απλή: Η βεβαιότητα πως εγώ, με τις δίκες μου δυνάμεις, μπορώ να πετύχω τα μεγαλύτερα και τα υψηλότερα. Και επιπλέον πως ο Θεός είναι σχεδόν υποχρεωμένος να αναγνωρίσει τα κατορθώματά μου και να τα ανταμείψει. Η στάση αυτή μεταβάλλει τον Θεό σε πνευματικό εργοδότη και τον Νόμο Του σε έναν διαρκή δυνάστη, ο οποίος δεν ικανοποιείται ποτέ. Μοναδική παρηγοριά οι χειρότεροι, οι, φαινομενικά τουλάχιστον, πιο αμαρτωλοί, οι τελώνες που συναντούμε κάθε μέρα, καταφρονημένοι από εμάς τους

...ευσεβείς, αλλά -τι ειρωνία-και απαραίτητους, αφού πάνω τους στηρίζεται η αυτοκαταξίωσή μας.

Θεωρητικά, ως Ορθόδοξοι Χριστιανοί, απορρίπτουμε μετά βδελυγμίας την υψηλοφροσύνη. Και ίσως εύκολα μονολογούμε, αλλά και συμβουλεύουμε τους άλλους: *«Σταμάτα να υψηλοφρονείς. Ο Χριστός δίδαξε ταπείνωση. Να είσαι ταπεινός»*.

Πράγματι, ο Κύριος αυτό δίδαξε. Το λέει και ο σημερινός ύμνος: *«Ο πάντων Κύριος παραβολικώς εκφεύγειν ταύτην (την υψηλοφροσύνη) εδίδαξε και μη υψηλοφρονείν»*

Ο ύμνος όμως, καρπός της Πατερικής γνώσης της ψυχής και της Ορθόδοξης ψυχοθεραπείας, δεν σταματά εκεί. Συνεχίζει λέγοντάς: *«Ο δει φρονείν, πάντας επαίδευσεν υπογραμμός και τύπος ο αυτός γενόμενος, μέχρι Σταυρού και θανάτου, εαυτόν εκένωσεν»*.

Δηλ., Αυτό που πρέπει να φρονούμε, δηλ. την ταπεινοφροσύνη, μάς την δίδαξε Εκείνος όχι με λόγια και θεωρητικές υποδείξεις, αλλά με τη θυσία Του και την έξοδό από το θεϊκό Του μεγαλείο.

Με άλλα λόγια, στον Σταυρό δεν κακοπαθεί μόνον η προσληφθείσα από τον Ιησού ανθρώπινη σάρκα, αλλά το σαρκικό φρόνημα, δηλαδή το επαναστατημένο υλικό μας στοιχείο, που αποθρασύνθηκε μετά την πτώση μας και ανέλαβε το ηνία της ύπαρξής μας, αντικαθιστώντας τον φωτισμένο νου που έχασε την επαφή του με την πηγή του Φωτός και εξορίστηκε στον κόσμο του σκότους και των σκιών.

«Υπογραμμός και τύπος» λοιπόν η κακοπάθεια του Χριστού στον αγώνα κατά της υψηλοφροσύνης. Και μήνυμα σαφές για όλους μας:

Η νίκη κατά της υψηλοφροσύνης διέρχεται από άσκηση και εκούσια κακοπάθεια.

Ο Σταυρός που σήμερα προσκυνούμε, δεν αποτελεί μόνον πηγή ενδυνάμωσης για τους πνευματικούς αγωνιστές στο μέσον του στίβου της Σαρακοστής. Αποτελεί και υπενθύμιση του βαθύτερου νοήματος της κακοπάθειας του Χριστού μας. Το θείο Του σώμα που μαστιγώνεται, λογχίζεται, ματώνει και τελικά πεθαίνει αποτελεί μέσον αποκατάστασης μιας αρχέγονης ανθρώπινης υπαρξιακής ισορροπίας. Η σάρκα με φυτεμένη μέσα της την αρπακτικότητα, την εξουσιομανία, την έπαρση, κοντολογίς την δαιμονική αυτοθέωση, γίνεται πάνω στον Σταυρό ξανά εργαλείο αγάπης και μέσον φανέρωσης, όχι υψηλοφροσύνης, αλλά αγαπητικής ταπείνωσης και θυσιαστικής προσφοράς προς τον άνθρωπο.

Ο Φαρισαίος όμως караδοκεί. Ούτε εκείνος αρνείται να νηστέψει, να εγκρατευτεί, να κακοπάθει, αρκεί όμως όλα αυτά να εγγραφούν στο ...πνευματικό βιογραφικό του. Το παράδειγμά του χρησιμοποιούν οι Νηπτικοί πατέρες μας, όταν αναφέρονται στους εκ δεξιών πειρασμούς:

Ο νόμος της σαρκός, όταν δεν μπορεί να τραφεί από τις ηδονές του βίου, θα αναζητήσει να τραφεί από τον αυτοέπαινο των πνευματικών επιδόσεων.

Πώς λοιπόν αντιμετωπίζεται αυτός ο ύπουλος κίνδυνος;

Ο Απόστολος Παύλος μας καλεί να βαδίζουμε τον δικό του δρόμο: «Νυν δε χαίρω εν τοις παθήμασί μου υπέρ υμών και ανταναπληρώ τα υστερήματα των θλίψεων του Χριστού εν τη σαρκί μου υπέρ του σώματος Αυτού, ο εστίν η εκκλησία» (Κο. 1,24).

Κοιτάξτε εδώ, πώς ο Απόστολος των Εθνών μεταβάλλει τους κόπους του και τα παθήματά του από ατομική υπόθεση σε συνδρομή στο έργο του Χριστού. Θαυμάστε πώς τα βλέπει να συμπληρώνουν και να προεκτείνουν τα παθήματά Του Χριστού μέσα στην ιστορία. Αυτή η διεύρυνση της σκοπιμότητας του προσωπικού του σταυρού, αυτή η νοηματοδότηση του προσωπικού του πόνου, γίνεται, αντί για πρόξενος λύπης και απόγνωσης, αιτία χαράς. Έχοντας ο άγιος Παύλος ταυτίσει τον εαυτό του με τον Χριστό, Τον ακολουθεί στον δρόμο του απεγκλωβισμού της ανθρώπινης ύπαρξης από τα δίχτυα του θανάτου. Ο δρόμος είναι επώδυνος και μάλιστα με οδύνες σώματος και ψυχής δυσβάστακτες. Εμπεριέχει όμως ελπίδα εξόδου και επιβεβαίωση Ανάστασης. Και ο άπιστος υποφέρει. Γι' αυτόν όμως οι οδύνες επιβαρύνονται αφόρητα από την έλλειψη νοήματος και ένα σπαρακτικό «γιατί;» ηχεί ως μόνιμο ρεφραίν σε κάθε συνάντηση με τον παραλογισμό της ανθρώπινης βίας και την οδύνη της αρρώστιας.

Το ίδιο κενό όμως θα νιώσει και ο πνευματικός αγωνιστής, αν δεν προσβλέπει διαρκώς στον Σταυρό και δεν ενισχύει διαρκώς την μυστική του ένωση με τον Εσταυρωμένο Λυτρωτή. Η υψηλοφροσύνη δεν αντιμετωπίζεται με αφορισμούς,

αλλά ούτε με τον εκούσιο ή ακούσιο πόνο. Και αυτό διότι αυτή υπερβαίνει τις ανθρώπινες δυνάμεις, όπως τις υπερβαίνουν και όλα τα πάθη. Ο πόνος μπορεί να πριονίζει την ανθρώπινη αυτάρκεια, θα μείνει όμως ατελέσφορος, αν δεν ολοκληρωθεί με την υπαρξιακή ταύτιση με τον Νικητή του πόνου, της φθοράς και του θανάτου. Δεν είναι καθόλου τυχαίο λοιπόν, πως κατά την περίοδο της Μεγάλης Σαρακοστής η Εκκλησία εντείνει την λατρευτική της ζωή και μέσω πλήθους ακολουθιών, κυρίως όμως μέσω των Προηγιασμένων Θείων Λειτουργιών, καλεί σε όσο το δυνατόν συχνότερη Θεία Κοινωνία.

Να λοιπόν γιατί ο Τελώνης καταξιώνεται ως πρότυπο στην πνευματική αυτή πορεία: Διότι καθιστά τον Θεό και όχι τον εαυτό μας πρωταγωνιστή της σωτηρίας μας. Εμείς μάλιστα έχουμε έναν λόγο παραπάνω από εκείνον τον Τελώνη να παραδίδουμε την εξαντλημένη ύπαρξή μας στα χέρια Του, διότι πλέον γνωρίζουμε πως οι οδύνες και οι πληγές του Σταυρού Του φάνηκαν ελάχιστες για να Τον εμποδίσουν να αναστηθεί και να μας συμπαράσχει από τον Άδη προς τον ουρανό.

Με αυτήν την έννοια, ο Σταυρός μεταβάλλεται από εργαλείο εξευτελιστικού θανάτου σε τρόπαιο νίκης που μεταβάλλει τους μικρούς ή μεγάλους σταυρούς που ο καθένας από μας κουβαλά σε δρόμους που οδηγούν στο κενό Του μνημείο. —_

<https://bit.ly/3rMW1rz>